

אקדמות מילין

ברוך ה' אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נמנע בתוכנו, מה מאד גבר עלינו חסדו ששם חלקנו בין יושבי בית המדרש וגורלנו בין לומדי התורה ועוסקיה בעיון ודרישה וחקירה במעמקה.

זכות עמדה לנו לחסות בצל האילן הגדול ורב הפארות, בצלו חמדנו וישבנו ופרינו מתוק לחכנו. האף אמנם שנלקח מאתנו לישיבה של מעלה במיטב שנותיו, הותיר לנו אוצרות עצומים שלא יערכם זהב ופז, חידושי תורה נפלאים ומיוחדים בכל מרחבי הש"ס ומעמקי התורה, אשר זכה להם ביגיעתו כאשר המית עצמו באוהל יומם ולילה עד דכדוכה של נפש, אם יתן איש כל הון ביתו באהבה שאחב רבי שמואל את התורה בוז יבוזו לו. בחקירה וחתירה להבין כל עניין לאמתה של תורה, ללא משוא פנים בהלכה.

רבינו הגאון הגדול רבי שמואל זצוק"ל נולד בירושלים עיה"ק בשנת תשי"ז ליכלחט"א אביו הגאון הגדול רבי חיים ברנד שליט"א, מראשי ישיבת איתרי, וראש ישיבת לוצערן, שטיפחו וחינוכו מילדותו לגדולות. בשנות בחרותו למד רבינו בישיבת פוניבז' בה החלו פארותיו לצוץ ונודע כאחד המיוחדים שבחבורה, שם יצק מים על ידי המאורות הגדולים ראשי הישיבה, וכיחוד דבק במרן הגר"ש רזזובסקי זצוק"ל שחיבכו וקירבו עד למאד [וכינהו בחיבה "בעל הכור" על שם יסוד שחידש בגדר חיוב כור]. בהגיע לפרקו לקחו לחתן הגאון הצדיק רבי אליעזר אייכלר זצוק"ל אבדק"ק דחסידי באיאן בארה"ב.

אחרי נישואיו החלה שמשו להפציע, ושמו של חלמזן העילוי הצעיר החל להתפרסם אט אט בקרב למדני הדור, ונקרא לשמש כר"מ בכמה ישיבות קדושות, לאחר מכן כיהן כראש כולל לחבורת צורבים בני עליה בפניהם מסר את השיעורים שמתוכם נערך חיבור זה. רוב ימיו לא נשא במשרה תורנית, אך ביתו היה בית ועד לחכמים, בית מדרש שהיו מתקבצים אליו מידי יום תלמידים שהיו צמאים לתורתו והיו כרוכים אחריו באהבה רבה.

מלבד תלמידיו המובהקים שהכירוהו מקרוב, היו משחרים לפתחו חבורות חבורות של תלמידים ממגוון רחב של ישיבות אשר שמע אור תורתו הגיעו לאזניהם, והיו מתקבצים בביתו בימים ובלילות בשיעורים שהיו נערכים לעתים עד עלות השחר, והתלמידים שהיו באים מבית מדרשם אחרי יום של יגיעה בתורה, ניסו בהם כוחות מחודשים לשמע דבריו, ומרוב מתיקות הדברים ואהבתם היו בעיניהם כרגעים אחדים לא ייעפו ולא ייגעו ויהי הדבר לפלא. והיה ביתו שבירושלים כתל תלפיות לכל מבקש להבין ולהשכיל בתורת השם, כאשר הוא מוסר שיעורים לחבורה אחר חבורה, ועובר ממסכת למסכת לפי הענין בה עסקו מבקשי תורתו. הללו היו יוצאים מביתו מתוך הרגשה שנפתח לפניהם צוהר בו בוקע אור גדול המבאר כל פינה עמומה ועלומה בסוגיות הנלמדות בישיבות הקדושות, הציצו ונשבו בקסם אורו הבהיר ושבים אליו מתקופה לתקופה.

ולא זו בלבד אלא כשמואל בדורו היה סובב והולך ומוסר שיעורים לבני תורה מבקשים ברחבי הארץ, ובכך העמיד תלמידים הרבה מקרוב ומרחוק, ורבים מהם משמשים כיום כמרביצי תורה, וממשיכים להנחיל לתלמידיהם את אשר שמעו ממנו בימי עלומיהם. אף תלמידי חכמים מופלגים וכיניהם רמי"ם

מפורסמים וראשי ישיבות גדולות, היו משחרים פניו בבקשה להבין ולדעת את הדרך הנכונה בביאורי הסוגיות, אשר בה ילמדו את צאן מרעיתם.

דרכו בעיון התורה של רבינו רבי שמואל זצ"ל היתה חתירה להבין הסוגיא בדרך ישרה מתוך יגיעת השכל ללא לאות, בראשית הוא פותח בדקדוק לישנא דגמ' וממשיך לבנות את יסודותיו מתוך חשבון הסוגיא בגאונות עצומה ונפלאה, אינו מחסיר כל פרט, כשעיקר חתירתו היא לבסס את הדברים בסברא ישרה ובהירה ובהיגיון בריא ומוצק. לא נח ולא שקט עד שהובילו מסקנות הדברים לסברא מוצקה העומדת בפני עצמה, כזו שניתן לעמוד על אמיתתה אף אלמלא הראיות. והיה מלבן ושונה ומעיין שוב ושוב ומתבונן בכל דבר לאמתו מבלי להתפשר, עד שהדבר יתבאר ויתיישב על הלב בלי דוחק. וכאשר האמת מופיעה במלא הדרה הרי היא מתנוצצת בברק זיוה, וסוגיות על גבי סוגיות מתפרשות ממילא, וכך נבנים ארמונות פאר של חידושי תורה, בניינים איתנים שניצבים על גבי עמודים שאי אפשר לערערם, ומחוזקים במיתרים ויתדות לכל ימוטו לעולם. ונעשו הדברים מאירים ושמחים וחביבים על שומעיהם ככלה. וכדכתיב 'תורת ה' תמימה משיבת נפש - - פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

לא בכדי זכה רבינו שדבריו הולכים ומתבדרים בבתי מדרשות, ונודע שמו בין החכמים ותלמידי הישיבות הקדושות המזכירים ביאורים משמו, ויסודות שנמע והציב הולכים ומתפשטים בכל מקום שתלמידי חכמים מצויים, הכולעים אותם בשקיקה כמוצא שלל רב, ובפרט לאחר הסתלקותו שב ומתעורר שוב ביקוש רב לחיבורי רבינו הגדול זצ"ל.

מאז הסתלקותו של רבינו זצ"ל בשנת תשע"ז, ערבה כל שמחה ואבד מאתנו משישה של תורה, ואין לנו שיוור רק התורה הזאת שהותיר אחריו ברכה, ספריו וקונטרסיו ואלפי שיעוריו, והכל מצפים לאורה, מתי נזכה לאור תורת רבינו. ובשנים האחרונות זכינו להוציא לאור קונטרסים מתורתו הבהירה על הש"ס, לרבות מחידושי ביאוריו על התורה שבכתב, שהיה עוסק בהם בשבתות וימים טובים. וגם הקונטרסים שכבר הוציא לאור בחיי חיותו, הוצאנו כמה מהם עם חלוקה לנושאים וכותרות משנה, שייגשו ללומדים את התורה הבהירה באופן ברור ונח ללימוד.

מי יתן ויהיה כרך זה פתח להדפסת כל חידושי וביאורי רבינו זצ"ל במהדורה שלימה ומתוקנת והוצאתם לאור, למען יאותו רבים לאורו ויהיה אור התורה בפייהם כדבש למתוק. כה יעזרנו ה' וכה יוסיף, להשלים את המלאכה הכבירה אשר לפנינו, למען יגילו בהם לומדי התורה, ולעילוי נשמתו הטהורה.

יעמדו על הברכה בני המשפחה הרוממה יבלחמ"א, משפחת רבינו זצ"ל, אשר עומדים לימין המערכת, ואינם חוסכים כל עמל ומורח וממון למען המטרה הנשגבה, ובראשם אשת חבר הרבנית הדגולה והנכבדה תלימ"א, אשר מסייעת בכל כוחה ואונה למען התורה, ובצדקותה ומעשיה הטובים ממשיכה במפעלות הקודש. ימלא ה' כל משאלות לבם לטובה, ואך ששון ושמחה ישכון באהלם, בבריות גופא ונהורא מעליא, ורוב אושר ונחת תמיד.

בברכת התורה

מכון תורת שמואל

דבר העורך

ישמחו חלומדים ויגילו המעמיקים, השואפים לתור בחכמת תורתנו הקדושה להבין ולהשכיל עמקי צפונותיה, בהגלות נגלות אור תורתו של הגאון המופלא **רבי שמואל ברנד זצוק"ל**, שיעוריו המעמיקים במסכת בבא קמא, בהם הואיל לבאר כל פינה בתורת נזיקין באור תורתו הבהיר.

מדרכו של עולם, כאשר תלמיד חכם עוסק בסוגיא וכן הרב המוסר שיעור לתלמידיו הרי הוא מתמקד בנקודה אחת אותה הוא בא לבאר, אך באמת ישנם הרבה יסודות ראשוניים שמטבעה של כל סוגיא נצרכים הם בכדי להבין שמועתה. הן כללים ראשוניים שנתבארו בש"ס כגון המע"ה, קלב"מ, גרמא בנזיקין, וכיו"ב. והן יסודות שיסודו לנו רבותינו הראשונים והאחרונים וראשי הישיבות, כגון 'גברא וחפצא', 'סיבה ותוצאה', גדרי מינו, חזקת ממונות וכו'. ובדרך כלל, מוזכרים הם בצורת הבנתם השגורה בפי כל, כדבר מוסכם ומוחלט.

לא כך היתה דרכו של רבינו, שמתוך חתירתו היסודית אחר הבנת האמת, לא הזניח כל פרט ולא קיבל שום יסוד וכלל כדבר המובן מאיליו, היה מתחיל לחקור ולהעמיק ביגיעה עצומה בכל דבר משורשו ויסודו מן המסד ועד הטפחות, מהיסודות הראשוניים שנראים לעיתים כדברים פשוטים ומובנים לכל, ועד פסגות הררי ההלכות שראשם מגיע השמימה. ומידי הזדקקותו בשיעוריו ליסוד מוקדם, לא היה מזכירו כדבר מוסכם בלא ביאור טעמו וסברתו, אלא היה יורד להסביר ולהנהיר כל יסוד ויסוד על פי דרכו הבהירה. מעולם לא השתמש באבני בניין ששאל מאחרים בכדי להבנות עליהם, וכל אבן ואבן בתבנית היכלו היה מסתת אותה ומחדד את זוויותיה עד שהיתה מתמקמת מאיליה במקומה הראוי בסוגיא.

ובדרכו בקודש גם במסכת זו מסכת בבא קמא שהיתה תמיד חביבה עליו עד מאד, וכל ימיו היה מוסיף להגות ולחדש בה, מתחיל הוא משורשי הדברים, חוקר ומעיין בודק ובוחר. וכבר במשנה הראשונה ארבעה אבות נזיקין, הוא תמה ויגע מה בא התנא לחדש במשנה, הלוא הזכיר דינים המפורשים כבר בתורה בפרשת משפטים וזיל קרי ביה רב הוא [שהרי אין דרכו של התנא לשנות דינים המפורשים בתורה מבלי לחדש בהם (רש"י יבמות נ.) ומה נתחדש איפוא בדברי המשנה].

ומתוך העמקה ודקדוק בלשון המשנה וחקירה בסוגיות הגמרא, הוא מבאר שבמשנה זו נתחדש לנו יסוד גדר חיוב ממון המזיק. ומכאן הוא צועד לעבר המשך המסכת, תוך שהוא מציב את גבולות ארבעה אבות הנזיקין, גדרם וצורת חיובם של כל אב בפני עצמו והצד השווה שבהם, תוך שהוא מפלפל בדברי הגרי"ז בסוגיית תולדותיהן כיוצ"ב, ומשם הוא שב ומעמיד כל אב מאבות הנזיקין וצורת חיובו לעומת מזיק אחר זה לעומת זה, ובכך מקבלת כל סוגיא משמעות הבנה וביאור, כל מזיק ומזיק ודיניו המיוחדים לו, אשו משום חיציו ומשום ממונו לעומת תחילת עשייתו לנזק של בור, השור וג' האבות שנאמרו בו וכל אחד מהם זה לעומת זה. והברית התיכון סוגיית 'הצד השוה', בה העמיק לבאר כיצד מצטרפים במזיק אחד ב' אבות יחדיו, והיאך משלימים דיניהם זה את חסרונו של זה. ובהמשך במהלך סוגיית 'הכשרתי במקצת' מתבררים דינם של שני מזיקים שנצטרפו לפעול יחדיו, כיצד מתחלקת האחריות ביניהם לפי מדת אחריותו וצורתו של המזיק הזה לעומת צורת המזיק של השותף שעמו.

ומעל הכל חתירתו האין סופית להבין את גדרי החיוב של ממון המזיק בכללותו, כשלשם כך הוא נדרש להבין את צורת חיוב נזיקין בכללו. החל מאדם שמועד לעולם, עד ממון המזיק שנצרך הוא לב' תנאים

יחדיו - היות המזיק ממונו בצירוף עם אי שמירתו. ובוה הוא שב ומעמיק מהי צורת הזיקה של האדם אל ממונו, כיצד היות המזיק ממונו גורם לו חיוב, ומהי המשמעות של 'אי שמירה', מדוע היא אינה נחשבת 'גרמא' וכיצד היא משתלבת יחדיו עם היות המזיק ממונו. ובהמשך מתרחב לדון, מה היא צורת החיוב של מלוח הכתובה בתורה, ומה בינה לבין מלוח שאינה כתובה בתורה. מהו פטור גרמא, ומהו החילוק בין רוצח וחובל ובין מזיק, תשלומי נזיקין ותשלומי כופר, השוני בין גדרי 'עשיה' בשאר דיני התורה לגדרי 'עשיה' בחיוב נזיקין, גדרי 'מעשה אדם' לעומת 'מעשה בע"ח' ובתווך ביניהם 'מעשה חש"ו'. וכהנה הרבה יסודות וסברות אין מספר שהולכים ומתבארים בתוך הדברים.

ועל פי דרך זו הוא בודק וחוקר מלבן ומברר סוגיא אחר סוגיא, טוחנם זו בזו בסברא, מקשה ומיישב מפרך ובונה, ושולח ממעמקיהם פנינים יקרים ומציבם כאבני גזית ביסודות איתנים, עליהם הוא בונה את מהלך דבריו בסוגיא הנלמדת וממנה מסתעף לשאר הסוגיות הכרוכות בה, עד שהדברים מאירים באור גדול ובהיר של הבנה ישירה המתקבלת ומתיישבת על הלב, המאירה על כל המסכת בכללותה, ויהיו דברי התורה מאירים ושמחים כנתינתם מסיני.

ספר זה נערך מתוך הקלטות של שיעורים שמסר בעל פה עשרות בשנים לתלמידים, בהם צורכים צעירים ולמדנים מופלגים, בסגנונו המיוחד שהיה רגיל להאריך הרבה בביאור כל סברא, בנועם מתיקותו בשפה ברורה ונעימה במשך שעות ארוכות. אך למרות דרכו להאריך בדבר סברא, היה בורר במילותיו ומתנסח בדייקנות, כשאריכות הדברים באה במטרה להנהיר את הדברים מכל זווית אפשרית. לשם כך היה משתמש במטבע לשון ייחודית רבת גוונים, ושלל ביטויים וניסוחים שנתחדשו בשגרת לשונו והיו משמשים אותו בהרצאת דבריו, בכדי לפשט דברים עמוקים וחילוקים דקים לקרבם אל ליבות השומעים. כאשר במהלך הדברים נוספו ביאורים על גבי ביאורים, וניצוצי האור היו מצטרפים יחד לאבוקה אחת גדולה המאירה באור גדול ובהיר, החודר לכל פינה להאיר את תעלומות הסוגיא וצפונותיה.

סגנון זה שהיה מתאים לשיעורים הנמסרים בעל פה, כאשר רבינו נופח ומלבה בגחלת כהבל אש התורה היוקדת בקרבו, עד שהשלהבת עולה ומיתמרת לאבוקה גדולה ומאירה שבעתים. אולם בכתיבת הדברים והנצחתם עלי ספר, אילו היו הדברים מועתקים ונערכים בצורה שנאמרו, כמדומה שהיה הקורא מתעייף בהם. לשם כך נעשה מצד אחד מאמץ לתמצת את הדברים ככל הניתן, אך תוך השתדלות מירבית מאידך גיסא לא לוותר על דבר אחד מדבריו, כאשר ייחודיותה של משנתו היא שלמותה של כל סברא בהבנתה, ובהרחבה עם כל הגוונים אשר צייר בהם ברוב כשרונו ועמלו.

האומנם כי בעריכת משנתו ותורתו לא התיימרנו להשלות את עצמנו, שהצלחנו לירד לסוף עומק כוונתו, כאשר חזינו גם ראינו שכל אימת שהתייגענו שוב ושוב בדבריו מצאנו בכל פעם טעם חדש, שהעמיד בצל את ההבנה הקודמת שהיה לנו בהם. וגם כמה שזיכנו השם ברוב חסדו להבין, עמד בפנינו הקושי הטבעי להעתיק דברי סברא שנאמרו בע"פ ולהנציחם בכתב, ובפרט במשנתו של רבינו שתורתו היתה תורת חיים, אצולה מעולמות עליונים, כאשר כל דבר סברא היה שופע רעננות וחיוניות שנפח בו מן היקוד אשר בקרבו, בכל פינות צדדי מהלך המו"מ בסוגיא, מתעצמות הקושיות ונבכי התמיהות, עד המסקנה המבוררת שהייתה מתייצבת במלוא עוזה והדרה כגוף מלא חיות ונשמה, ומעל הכל הקול הגדול בועקת ה'תביעה' של קדושת משפטי התורה והצדק האלוקי ששאנה ונהמה מתוך המיית ליבו, וממנה השתקקותו לברר כל סברא ולהציבה כ'מציאות תובעת ומחייבת'.

להעתיק חיות זו אל הכתב הדומם ולהנציחה בשרטוטי קולמוס ברזל שיצמצמו את גבולה בתבנית אות

וצורה עלי גיליון דומם, הרי זה כלחנט גוף בעודו חי ולצפות שתשמר בו חיותו ורעננותו, רעיון יומרני שלא ירדו לעולמנו הכלים ליישמו. אך טוב מעט מלא כלום וההכרח לא יגונה, ולשם כך היה צורך להעמיק הרבה ולדקדק בדבריו דקדוק אחר דקדוק, ותארך המלאכה קרוב לשבע שנים, מתוך מאמץ והשתדלות לסדר את הדברים בצורה התואמת לדברים הנמסרים בכתב, ותפילתנו אחת שהדברים הכתובים אשר מהווים בבואה דבבואה לדבריו החיים יכנסו אל ליבות המעיינים, וביגיעתם בס תשוב רוחו החיה של רבינו האצורה בס להחיות ולרוות את נפשם.

בסדר עריכת הדברים נעשתה השתדלות שיסודי הסוגיות יבואו במקומם הראוי, ולשם כך היה נצרך ללקט סברות וביאורים מכמה וכמה שיעורים, כמו"כ סודרו כמה סוגיות בסימנים בפני עצמם, כאשר בשיעוריו של רבינו, פעמים שסוגיות שלמות היו מתבארות כחלק מסוגיא אחרת, וכגון סוגיית גמל מעון פשתן וכלב שנמל חררה שלהם הוקדשו סימנים מיוחדים, ובדברי רבינו נתבארו הם מתוך מהלך השיעורים על גדריו אשו משום חיציו, גם הסימן על גדריו 'מעשי בע"ח' נלקט מכמה שיעורים בהם נתבארה בכל פעם סוגיא אחרת בנדון זה.

מלבד הסוגיות להם הוקדשו סימנים מיוחדים, נתפרשו בכל מהלך הדברים ביאורים בכל נבכי המסכת, מכמנים אין ספור ומרגליות טובות פזורות בכל פינה בספר, בהם היה מרצף את דרכו הסלולה לעומקה של סוגיא. ולשם ההתמצאות בהם סודר בס"ד מפתח מראי מקומות מפורט ע"פ סדר הש"ס והרמב"ם, דרכם יוכל המעיין למצוא בנקל כל מקום בש"ס וברמב"ם שהוזכר בחיבור זה. ובנוסף נערך מפתח לפי סדר המקראות שבתורה, למקומות שבהם הזכיר רבינו פסוקים שבתורה וביארם כפי הנצרך להבנת הסוגיא.

בכדי לשמור על רצף מהלך לימוד הסוגיות כפי שמסרן רבינו בשיעוריו, סודרו הסימנים לפי סדר הסוגיות בחלוקה לשערים ולא לפי סדר המסכת. וכגון סוגיית אש נסדרה בסמיכות לסוגיית כל שחבתי בשמירתו ואח"כ גדריו 'מעשי בע"ח' בנזיקין, ולאחמ"כ סוגיית הכשרתי במקצת נזקו שנסדרה יחד עם סוגיית שור ואדם שדחפו לבור. וניתן להיעזר בתוכן העניינים ומפתח המקורות בכדי למצוא את מקומה של כל סוגיא וסוגיא.

חיבור זה עוסק בענייני נזיקין שבמסכת בבא קמא, ויתר חידושיו של רבינו על מסכת זו בענייני גניבה וגזילה, הלוא כתובים הם בספרו 'ביאורי מרובה', שהוציא לאור עולם בשנת תשנ"ג, ועוד חזון למועד בע"ה להוסיף את אשר חידש בהם בשנים שלאחר מכן.

וזאת למודעי, שכל הנכתב בספר זה, הוא על דעת והבנת הכותב, ולא ימלט שימצא בהם משגה מקוצר דעת בהבנת עומק דברי רבינו, כי הדברים יגעים ועמוקים עד מאד, ואל יתלו בוקי סריקי באילנא רברבא.

כמו כן, ההערות שבשולי הגליון הם מדברי הכותב, מלבד כמה מקומות אחדים שצויין במפורש שההערה היא מדברי רבינו.

התודה והברכה

זכות ראשונים שמורה לתלמידו חביבו של רבינו, הר"ה ג' ר' משה ציינזוירט שליט"א איש חכים ובר אוריין, הוא הגבר אשר אור חלציו ובעוז רוחו יזם הקים וייסד את המפעל הנכבד של הוצאתם לאור של ספרי וביאורי רבינו, לא חסך עמל ואון ובמשך כמה שנים יגע וטרח לבסס את המכון ולנהלו, וכל זאת בענוות חן שנצטיין בה, ואף הוציא לאור עולם כמה מספרי רבינו על המועדים במהדורה חדשה ומהודרת, וכל הנעשה וייעשה בהוצאת תורת רבינו יזקף לשמו לנצח. יהי רצון שתהיה משכורתו שלמה מן השמים, וזכותו של רבינו והעוסקים בתורתו תעמוד לו, למען יצליח בכל דרכיו ויזכה לרוות נחת מכל יוצ"ח.

על הטוב יזכר שמם של חברי 'כולל תורת שמואל' שפעל בשנותיו הראשונות של עריכת חיבור זה, אשר שם בדיבוק חברים ובמלחמתה של תורה, יגענו בצוותא לעמול ולעסוק בסוגיות החמורות של מסכת בבא קמא להבין אותם על פי משנתו של רבינו, ושם נימעו היסודות של החיבור הנכבד הזה.

אחד יחיד ומיוחד ידי"נ הרה"ג רבי אהרן מינצברג שליט"א, איתו עימו למדתי בחברותא במשך כמה שנים את רוב הסוגיות השנויות בספר, אף חכמתו וגאונותו עמדה לי לעזר לדקדק הדק היטב בסוגיות ולהתעמק בביאורי רבינו ולדייק בכתיבתם, וללא שותפותו לא היה בא לעולם ספר זה.

זכות היא לי להזכיר את שמו של ידידי הרה"ג ר' בנימין מינצברג שליט"א מבחירי הכולל, שהואיל לעבור בין בתרי הספר ולבקר חלק נכבד מסימניו, והארותיו המחכימות סייעו רבות להעמיד את הדברים על דיוקם.

אחרון אחרון חביב חתני כבני הרה"ג ר' מנחם קוגלמן שליט"א אשר לקראת סיום כתיבת הספר הצטרף לגיונו של מלך, עמו עסקתי בחברותא למעלה משנה בסוגיית הכשרתי במקצת נזקו וסוגיית צרורות, ובצוותא חדא התייגענו להבין את עומק שמועתו של רבינו. ועל כל זאת הואיל לעבור על כל הספר בעיון נמרץ במסירות רבה, והארותיו והערותיו המאלפות תרמו לסיים את מלאכת תבנית ההיכל להקציע פינותיו ולסתת זוויותיו ולהשלימו בהידור.

מנב"ת נוות ביתי לבית מו"ח הגאון רבי יצחק זצ"ל בנו של גדול המגידים הגה"צ רבי שלום שבדרון זצוק"ל. שמתוך אהבת התורה שינקה בבית אביה הגדול, עמדה לימיני לסעדני בכל עת, ובמשך השנים שהייתי טרוד ראשי ורובי במלאכת עריכת הספר, ניהלה בעוז רוח ותעצומות את צרכי הבית וחינוך הילדים לאהבת תורה ויר"ש, תהי משכורתה שלמה מן השמים, ויה"ר שנזכה יחדיו לגדל את צאצאנו ליראה טהורה ולימוד התורה בעיון לשמה.

זכור תזכור ותשוח עלי נפשי בהעלותי את זכר אבי מורי הגאון רבי משה יצחק רובין זצ"ל מראשי ישיבת אור שמח, גדול בתורה שזכה להרביץ תורה לעדרים ולהשיב לב בנים תועים לאביהם שבשמים, נודע בשערים כרב תבונות, נפש זכה וטהורה נקי כפים ונוצר לשון. שגידלני וחינכני מינקותי לישוב באהלה של תורה, ועודד את רוחי בכל עת להמשיך במלאכת עריכת הספר. נסתלק לישיבה של מעלה במהלך עריכת הספר, ורב היה צערי שלא יזכה לראות את השלמתו בחייו, יהיה ספר זה מצבת זכרון לשמו. תבדל לאוי"ט ארוכים אמי מורתי תלמי"א שמסרה כל חייה לעמוד לימין בעלה הדגול בכל מפעלותיו ולגדל עמו בית של תורה ויראה, עוד ינוכח בשיבה בבריות גופא ונהורא מעליא.

ומעל הכל עלינו להוקיר טובה לרבנית הדגולה תלמי"א אשת חבר לרבינו הגדול זצוק"ל, אשר כמו שעמדה לימין בעלה הדגול בחיי חיותו בתורתו ועבודתו ובגמילות החסדים הנפלאים והעצומים, הנה היא עומדת לימיננו בכל עת בעצה ובמעש, ומעודדת תמיד בכל לב את הוצאת דברי התורה, ותומכת ומסייעת ככל האפשר. יה"ר שברכת ה' ורוב שפע טובו יחולו עליה ועל בני משפחתה, עם אורך ימים ושנות חיים, לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך נחת ואושר והרחבת הדעת ועושר וכבוד כל הימים.

ובצאתי מן הקודש אפרוש כפיים לק-ל רוכב שמים, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ויהיו הדברים האלה אשר ערוכים בספר קרובים ומכוונים אל האמת שבה טרח רבינו לבררה, ויתקבלו הדברים ברצון לפני חכמי התורה וכל צורבא מרבנן.

יהודה לייב רובין

בלאאמו"ר הרב משה יצחק זצ"ל